

BRACHOT

(1) דברים פרק ח

(ט) אָרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכַּנְתָּ תֹאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחְסֹר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִנֶיהָ בְּרֹזֶל וּמִהַרְרֵיהָ תִחָצֵב נְחֹשֶׁת: (י) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְקֹוֹק אֱלֹהֶיךָ עַל הָאֶרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: (יא) הַשָּׁמֶר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת יְקֹוֹק אֱלֹהֶיךָ לְבִלְתִּי שָׁמֵר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם:

(2) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מח עמוד ב

אמר רב נחמן: משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן, יהושע תקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ, דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים. דוד תקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך, ושלמה תקן על הבית הגדול והקדוש, הטוב והמטיב ביבנה תקנוה כנגד הרוגי ביתר. דאמר רב מתנא: אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, הטוב - שלא הסריחו, והמטיב - שניתנו לקבורה... תנו רבנן: מנין לברכת המזון מן התורה? שנאמר: +דברים ח'+ ואכלת ושבעת וברכת - זו ברכת הזן, את ה' אלהיך - זו ברכת הזמון, על הארץ - זו ברכת הארץ, הטובה - זו בונה ירושלים, וכן הוא אומר: +דברים ג'+ החר הטוב הזה והלבנון, אשר נתן לך - זו הטוב והמטיב. אין לי אלא לאחרי, לפניו מנין? אמרת קל וחומר, כשהוא שבע מברך - כשהוא רעב לא כל שכן?

(3) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף טז עמוד א

והתניא: הפועלים שהיו עושים מלאכה אצל בעל - הבית קורין קריאת שמע ומתפללין, ואוכלין פתן ואין מברכים לפניו, אבל מברכין לאחריה שנים, כיצד - ברכה ראשונה כתקונה, שניה - פותח בברכת הארץ וכוללין בונה ירושלים בברכת הארץ;

(4) תוספות מסכת ברכות דף טז עמוד א

וחותם בברכת הארץ - אף על גב דמדאורייתא הם. יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה הואיל וטרודים במלאכת בעל הבית.

(5) ספר החינוך מצוה תל

משרשי המצוה. הקדמה. הלא הגדתי לך בני במה שקדם כי לשם ברוך הוא כל הכבוד וההוד וכל הטוב וכל החכמה וכל היכולת וכל הברכה, **ודברי בן אדם וכל מעשהו אם טוב ואם רע לא יוסיף ולא יגרע**, על כן צריך אתה להבחין כי באמרנו תמיד בברכות ברוך אתה השם, או יתברך, **אין המשמעות לפי הדומה להוסיף ברכה במי שאיננו צריך לשום תוספת חלילה**, כי הוא האדון על הכל, וכל הברכות הוא מחדש אותן וממציאן מאין, ומשפיע מהן שפע רב באשר תהיה שם רצונו הטוב. על כן צריכין אנו לחפש כוונת הענין מהו, ולא נוציא זמננו במה שהעסק בו תמיד מבלי הבנה בו כלל. ואני המעורר אין מחשבתי שישגי שכלי אפילו כטפה מן הים באמתת הענין, כי כבר הוגד לי ושמעתי מפי חכמים כי יש בדברים אלה יסודות חזקים וסודות נפלאים, יודיעום חכמי התורה לתלמידיהם כשהם נבונים וכשרים ובכל מעשיהם נאים. אבל רוב חפצי להשיג בזה קצת טעם ישיאני לדבר בו, ואולי היתה טובה השתיקה, אבל האהבה תקלקל השורה.

ידוע הדבר ומפורסם כי השם ברוך הוא פועל כל הנמצא, וברא האדם והשליטו על הארץ ועל כל אשר בה, וממדותיו ברוך הוא שהוא רב חסד והוא חפץ בטובת בריותיו ורוצה להיותן ראויין וזכאין לקבל טובה מאתו, וזה באמת משלמותו ברוך הוא, **כי לא יקרא שלם בטובה רק מי שהוא מטיב לאחרים זולתו**, אין ספק בזה לכל בן דעת. ואחר הסכמה זו שידענו בחיוב מרוב שלמות טובו שחפצו להריק עלינו מברכתו, **נאמר שענין הברכה שאנו אומרים לפניו איננו רק הזכרה לעורר נפשנו בדברי פיננו**, כי הוא המבורך ומבורך יכלול כל הטובות, ומתוך ההתעוררות הטוב הזה בנפשנו ויחוד מחשבתנו להודות אליו שכל הטובות כלולות בו והוא המלך עליהם לשלחם על כל אשר יחפץ, אנו זוכים במעשה הטוב הזה להמשיך עלינו מברכותיו. ואחר הזכרה והודאה זו לפניו אנו מבקשים ממנו מה שאנו צריכים דעת או סליחה לעוונותינו או רפואה או עושר וכל דבר. וכן אחר הבקשה ממנו אנו חוזרים ומוזים אליו בזה לומר כי ממנו יבוא אלינו, וזהו פתיחה וחתימה של ברכות, פן נחשב כעבד שנטל פרס מרבו והולך לו בלא רשות כמתגנב. **ונמצא לפי הנחת טעם זה, שיהיה ברוך תואר, כלומר הודאה אליו כי הוא כולל כל הברכות**. ובלשון יתברך שאנו מזכירין תמיד שהוא מהתפעל, נאמר שהכוונה בו שאנחנו מתחננין אליו שיהי רצון מלפניו לסבב לב בריותיו להיות נכון לפניו שיוזו הכל אליו ובו יתהללו, וזהו פירוש יתברך, **כלומר יהי רצון מלפניך שכל בני העולם יהיו מיחסים הברכה אליך ומוזים כי ממך תתפשט בכל**, ועם הודאת הכל בזה תנוח ברכתו בעולם ויושלם חפצו שהוא חפץ להיטיב כמו שאמרנו, ותשלום החפץ תכלית כל המבוקש. והנה מצאנו קצת טעם אף בלשון יתברך המתמיה. ומן השורש הזה הוא מה שאמרו זכרונם לברכה [חולין ס' ע"ב] שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים, לומר שחפצו שיעשו פעולה שיזכו בה לפניו וימשיכו עליהם מטובו כי חפץ חסד הוא, ולתת עליהם מברכתו מרוב שלמותו כמו שכתבנו. וזהו השורש הגדול לכל אשר יעשה האדם טוב בעולם הזה, **שזה שכרו מאת השם שמשלים חפצו באשר הוא רוצה בטובתן של בריות**.

(6) בראשית פרק א פסוק כח

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ וַכַּבְּשֶׁה וַיְרְדוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הַרְמֵשֶׁת עַל הָאָרֶץ:

(7) בראשית פרק ב

(ג) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בּו שֶׁבֶת מָכַל מְלֵאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

(8) בראשית פרק ט

(א) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ: (ב) וּמִוֹרְאֵכֶם וְחַתְּכֶם יְהִיָּה עֲלֵיכֶם כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאֲדָמָה וּבְכָל דְּגַי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ:

(9) בראשית פרק יב

(ב) וַאֲעֵשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל וְאַבְרָהָם וְאַגְדְּלָה שְׂמֵךְ וְהָיָה בְּרָכָה: (ג) וְאַבְרָהָם מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אָאֵר וּנְבָרְכּוּ בְּךָ כָּל מְשֻׁפְּחַת הָאֲדָמָה:

(10) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לג עמוד ב

ואמר רבי חנינא: הכל בידי שמים - חוץ מיראת שמים, שנאמר +דברים י'+ : ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה. אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא? והאמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי: אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר: +ישעיהו ל"ג+ יראת ה' היא אוצרו! - אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא. דאמר רבי חנינא: משל, לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו - דומה עליו ככלי קטן - קטן ואין לו - דומה עליו ככלי גדול.

(11) במדבר פרק יד

(יז) ועתה יגדל נא פח אדני כאשר דברת לאמר: (יח) יקוק ארך אפים ורב חסד נשא עון ופשע ונקמה לא ינקמה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים: